

Monumentet

Den sunkne kanon

Av Jan Thowsen

I diskusjonen om Oscarsborg-søylen kan det være grunn til å minne om at vi i Nils Aas har en karakteriseringskunstner av betydelig format. Især vil han være kjent for kongestatuen ved Victoria terrasse. En statue i høy grad verdig sitt tema, spenstig, stilrent og elegant utført. Kong Haakon VII er gitt fremoverhelende vinkel med karakteristisk effekt, mot vinden.

Den samme vinkel gjenfinnes i den påtenkte søyle ved Oscarsborg, på Småskjær. Også denne søylen har bemerkelsesverdig karakteriserende effekt. Etter fotografier å dømme er den nemlig tenkt å helle – men med vinden, mot nord(?). Søylen tilfredsstillers dessuten minst tre hensyn eller behov: Den kan sees som et sentralt plassert tilskudd til nasjonens modernistiske monumenter, den kan sees som et påfallende naturalistisk skulpturert kanonløp hvor forvitringen nærmer seg ornamentet. Søylen får således i tillegg en slående symbolsk betydning. Med andre ord, en langløpet kanon som er senket i sundet hvor bare munningen hjelpelest pøker i været, allerede forvitret og rusten, men blank av vær og vind (som om det skulle være mulig). Kan hende er et skudd nettopp blitt avfyrt på måfå i luften, skrått mot nord for ikke å ramme inntrengeren fra syd.

I så fall har vi fått en karakteristisk bauta over den norske regjering av 1940.

Det var jo som kjent bare takket være en form for sivil ulydighet at en svinebundet kommandant på Oscarsborg i grålysningen tok sin ensomme beslutning -- «i strid med instruksjoner og uten ordre».

Det sies at han ikke visste om slagskipet ute i fjorden var engelsk eller tysk. Og det kan vel i dag trygt sies at «aldri har så mange» -- dvs. en nasjon -- «hatt så få å takke for så meget». Det vil si én mann: oberst Birger Eriksen. Uten hvem Oscarsborg festning skulle blitt et pasifistisk mønsterbruk.

I rettferdighetens navn bør det tilføyes at den norske regjering senere lot nåde gå for rett. Man så igjen fingrene med ulydigheten og unnløst å stille obersten for krigsrett, men det var visst på hengende håret. Han ble gransket to ganger... Anklagen var forresten alvorlig nok. For det første var selvtækt begått overfor myndighetene, dernest hadde obersten unnløst å la seg og sine

menn utsette av tyske fly i en fullstendig ulik og håpløs kamp. Kunne det ikke kalles et offisielt norsk giseldrama?

Heldigvis unnslopp også regjeringen krigsrett takket være at komitéen som hadde mandat til å avgjøre om tiltale skulle reises, satt med flertall fra det samme parti som hin regjering utgikk fra. (Kfr. NRKs «Midt-dagsavisen» 4.4.93.)

Jo, den påtenkte søyle burde nok allikevel oppstilles på Småskjær til minne om forsvarsviljen i 1940. Især til minne om diverse ministre.

Det «brukne gevær» som var norsk forsvarsideal sist i 30-årene, kan for så vidt godt suppleres med en sunken kanon.

104336